

Марина Каранда

Рецензія

**НУ ЩОБ, ЗДАВАЛОСЯ, СЛОВА... ЗБІРКА ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ
ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА.
ЧЕРНІГІВ: SCRIPTORIUM, НУЧК ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА, 2018. 256 С.**

DOI: 10.5281/zenodo.4394453

© М. Каранда, 2020. CC BY 4.0

Вихід у світ збірки, яка може надати вдумливому читачу можливість полілогу з 103 авторами – працівниками і студентами Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, є подією, до якої потрібно повертатися і привертати увагу не лише вузького кола поціновувачів поезії.

Укладач збірки, завідувачка музею історії НУЧК імені Т. Г. Шевченка Олена Яценко дбайливо збрала вірші та кілька уривків прози, написані викладачами та студентами вишу, і долучила довідковий супровід до зразків різножанрової творчості. Збірка є унікальною, адже дає уявлення про професійний рівень та аматорські спроби відтворити індивідуальну картину світу носіїв такої непрості субкультури, як педагогічна. Якщо порівняти роки народження найстаршого поета (Петро Богуславський, 1873) і однієї з наймолодших поетес (Ірина Жара, 1998), то очевидним стане прагнення упорядників прокласти історичні мости між «золотим» для поезії XIX століттям крізь «срібне» XX до «бронзи» сьогодення. У передньому слові, написаному Оленою Мамчич, є художній камертон для знайомства із текстами: почуття педагога так само є цінністю, як і його запатентовані викладацькі методики чи наукові здобутки.

Окремої уваги заслуговує розмаїта палітра жанрів, представлених у творчому доробку авторів. **Релігійна лірика** – жанр не надто масово представлений, але сакральне від того не стає менш важливим. Це може бути фрагментарне зізнання, як от у Олександра Бардіна, який у 1986 сказав: «Порой жалею, что нет на мне нательного креста» (с. 88), чи у Ростислава Мусієнка, який констатує присутність Бога «Де наливаються полтавські вишні... / Вони і я. Між нами лиш Всевишній» (с. 116). Або у омріяності благодаті, як це відчув Василь Буденний: «побути в Творця на крилі», щоб «вдихнути повітря чисте» (с. 93). Вірш, який об'єднав у собі і молитовну інтимність, і педагогічне кредо – «Молитва про учнів» Олександра Норова. Така концентрація щирості можлива у людини, за самовизначенням «літаючого дерева»:

«Не дай душливой нужды,
Не дай губительного барства,
Ты защити их от вражды,
Пустой и пошлой суеты,
От зависти и от коварства...
...Пошли им высшую любовь,
Ту, что рассеивает тучи,
Дай им, Господь, учеников,
И самых лучних, самых лучших» (с. 137).

Пейзажної лірики теж не дуже багато знайдемо, адже у часи інформаційних перевантажень не вона бентежить поетів. І все-таки є кілька особливих ліричних зустрічей з природою: «Від лоскоту смугастої бджоли космея на обніжу засміялась» (с. 138) Олександра Кожедуба чи у стилістиці східної танки Гуз'ял Черниш малює контрасти від «голоду» до «яблуні, розквітлої білорожевою Радістю». До пейзажної лірики прилягають елегійні вірші, наприклад, Світлани Масол, яка промовляє: «Дождь стучится в жизнь мою... Не пускаю...» (с. 130) чи Ганни Цибко, яка рефлексує про самотність: «А ти сидиш з насупленим чолом, І змогла геть від сліз твоя хустина» (с. 146).

Педагогічно-поетична спільнота любить жанр адресних і опосередкованих **присвят**. У збірнику є присвяти Сергію Есеніну (Л. Могилянська), Анні Ахматовій (М. Столяр), Уїтмену – стилістичне слідування О. Черненко і діалог з Володимиром Маяковським Євгена Іванова. Є присвята батьку, що не повернувся з війни, багаточисельні присвяти матерям – особливо щемно це вийшло у Д. Куровського. Рояться присвяти брату, дітям, друзинам (А. Добровенко, М. Родинченко), бабусі (Г. Жара) колегам (І. Коваль, П. Зуб, В. Іванова), випускникам (О. Бобир) і вчителям-поетам (І. Кулаковська), рідним селам і містам (наприклад, Чернігову зізнавалися у любові В. Личковах, згадавши «садок Коцюбинських і парк Куліша, Тичини «кларнети», Довженка душу» та персоніфікував місто у образі «лицаря, укритого сивиною» О. Супронюк). Глибоко драматизований вірш присвятив курсанту Роману Єськову, який загинув під час тренувального польоту, поет Станіслав Свиридов. Замість епітафії лунають останні слова молодого героя: «В семь будет Лена у вокзала... Скажите, пусть меня не ждёт» (с. 64).

Прозовий доробок представлено низкою **оповідань** Василя Нефеліна, Олекси Десняка, Івана Сочивця, Світлани Чугай.

Філософська лірика – особливо ємний жанр. Здійснено ряд протоантропологічних спроб поетично висловитися про сутність людини у віршах Андрія Добровенка, який сповідується, що «і ближньому, й далекому не заповідяв зла», а Петро Зуб конститує свій аксіологічний перелік: книги, вірші, пісні, звірі і дерева. Майже персоналістично-історіософські говорять про невблаганність часу Віталій Савченко і Михайло Родинченко та про позачасовість пошуків людяності – Юрій Черезов. Натомість про радість нових можливостей у теперішньому часі «новый день, словно новая жизнь» поетично здогадується Віталій Шуміло. Етика, як практична філософія, проступає у багатьох поезіях. Відсутність спорідненості із учнями і дітьми тривожила фахового філософа Володимира Шевченка («шматує серце мое тихий жаль, що нікому себе віддати у спадок»), про потребу збереження довіри та поваги говорить Валентина Іванова. Логіка та віталістська етика стають конкурентками у поезії Олександра Бардіна: «То к чёрту логик предикаты! Живи, куда ты живой!», і сумно від «собаки, що пережила хазяїна» – символ старечої самотності вимальовано дуже переконливо. Поети час від часу переймаються питаннями про сенс життя (Валерій Доманський) і співвіднесення добра і зла, як Юрій Шевченко: «Добро и зло разнятся в бытие / И зло, как правило, рождает горе». «С ума схожу, как Карамазов-сын...» (с. 111). Пошук предметної основи для щастя Аристотель назвав евдемонізмом. Саме цим відгалуженням в етику цікава поезія Світлани Шуміло: «Формула счастья проста, / Как форма Креста» (с. 193).

У збірці подекуди натрапити можна на теплий **гумор** у віршах і Луки Вивальнюка, і Станіслава Свиридова. У міркуваннях про власне прізвище (Євген Моргун) чи у «Мареннях студентки істфаку на лекції» (Микола Рудько) гумор межує з лірикою. А от гумор з езоповим присмаком характерний для **байок** Никифора Ткаченка. **Сатира** про псевдонауковість стає візитівкою Людмили Ульяницької.

Лірика у своїй суті є осмисленням інтимних сторін буття людини. До ори-

гінальних варіантів осягнення **кохання** звернено перо Василя Шевця: «Скажи, чому любов прийшла так пізно, коли мій сад багрянцями цвіте?» (с. 98) або Юрія Шевченка: «Эрато! Ты прости мои грехи, исправив строчки, как оборки платья» (с. 113). І про досвід нещасливого кохання наважується промовити поетка Олена Сазонова: «Не твоя я, увы, Елена. И не мой ты Парис, увы...» (с. 140).

Глибоко ліричними є **пісні** «Через всі розлуки» Михайла Родинченка, «Студентський вальс» Віктора Костарчука, «Голубе Полісся» Петра Зуба, «Довіку поруч», «Придеснянська лірична» Володимира Бондаренка, «Слова приходять нам згори» Ростислава Мусієнка.

Громадянська лірика теж представлена у збірці. Вірш Віталія Савченка «Дядько» має поетичні проекції у двох площинах – політичній «Росія нахабно у Крим наступає» і ментальній «дядько копає грядку», тобто сила духу, здатність сприймати виклики без паніки близькі поету. Світлана Гарбуз осмислює тему заробітчанства: «А скільки їх залишиться навічно – на чужині розкиданих зірок...», Євген Моргун сумує з того, що не може літній поет замінити на теперішній війні молодого небожа. Вірш «Диво-вишиванка» для сина на Сході стає продовженням наївної народної віри у обереги у поезії Наталії Сапун. А от гіркотою через певний інфантилізм нації повниться серце Олени Мамчич: «У сказі блаженного часу / Шляхетних яскравих чеснот, / Країно моя сивовласа, / Я – твій безпорадний народ...» (с. 109).

Притча Василя Буденного містить елементи громадянської лірики: «Струєна, либонь, до очманіння – Україна: – що повія вільна... Обскубли чужинці, обсмоктали, Та й своїх ще покручів чимало» (с. 92). Такий прийом порівняння батьківщини з повією укорінений у старозаповітній пророчій традиції і мета його благородна – підбурити до духовного очищення.

Сентенції – так можна окреслити жанрову приналежність «фраз» Миколи Кислухи, який майже афористично повідомляє: «Чем короче ум, тем дальше путь к истине», «И серость становится заметной, если уничтожит весь цвет общества», «Умён тот, кто не знает скуки» (с. 79–80).

Насамкінець не могу не акцентувати на суто **естетичних** авторських спробах вилити свою чуттєвість у вірші. Естетика – це наука, яку Гегель назвав філософією мистецтва. Розмисли про призначення та функціональність мистецтва є основним нервом імпліцитної естетики у збірці.

Добра музика є сугестивною, як це помітила Людмила Воронко: «Преследует на улице и дома / Меня истёртых клавишей печаль» (с. 95) або такою, за визначенням Алли Шокотько, що підвищує людину над профанним: «Звучит орган – и млеет эпос дня» (с. 118). Живопис інколи є конкурентом реальності, як у вірші Василя Будника: «Я к картине подхожу несмело, / Глаз не оторвав пред ней стою. / Чья-то кисть реально и умело / Написала женщину мою» (с. 132). Хореографія може бути етикою у гарних учителів, таких, які зустрілися на шляху Олександра Норова: «В жизни, как в танце – только движение, / Но зыбки мосты и круты выражи...», тому «Спину держи!» (с. 135). Про балет як школу витривалості та міру краси знаходимо у вірші Ірини Мітасової: «И атлас пуантов ввысь вспорхнут поможет и по венам жарко музыка течёт» (с. 162). Театр спроможний бути «кафедрою» на думку Валерія Доманського: «Бесконечно кружить у колен Мельпомены / Слышат вечные темы, больные проблемы» (с. 104), а скульптура – міфотворцем: «Волны смывают следы на песке – / Всё поглощает слепая стихия./ Что ж остаётся резцу и строке – / Сны золотые» (с. 102).

Саморефлексія про поезію надає ваги творчому процесу, на який витратили частку життя автори. Петро Зуб застерігав поетів, адже «і суттєві, і дурні мережива заплело в віршовані вінки» (с. 50). Гуз'ял Черниш описала творчий метод, суголосний інтуїтивістській естетиці: «слагать стихи, услышав зов небес», «не

сочинять стихи. Они приходят, как дождь и снег» (с. 54). Олена Мамчич відчуває у поезії розраду: «Поэзия, ты – Библия моя» (с. 109), а Ірина Курмакова – за-сіб болісно-катарсичного страждання: «Стихи рекой не льются, / Они терзают души...» (с. 120). Оксана Барніч бачить у поезії терапію від образ, ран, від людей, що «серце розривають на шматки» (с. 199). Микола Богун попереджає про головного ворога поетичних натур: «Суета – тюремщица поэта» (с. 122), а Олександр Супронюк переймається місцем поезії у своєму різнофункціональному житті: «Я переймаюсь... власним творчим злетом – / Чи маю право зватися поетом, / Коли вже маю надлишок облич?» (с. 156). А от Олександр Колесник переконаний, що поетичне слово – це дар, що здатен «стогоном пісень» «ламати брили», розливатися у всесвіті нестримною силою серця (с. 172). Для Юлії Мойсеюк поезія – це «тугоплавкі» слова, випсані в «малих жанрах», які дають поету додаткову кому-нікаційну глибину з найближчими (с. 205).

Вірю, що збірка знайде широку читацьку аудиторію, адже поетичний полілог із кількома поколіннями викладачів і студентів – це нетривіальна справа. Філологи зможуть дослідити ступінь оволодіння версифікаційними прийомами, історики – проаналізувати прикмети часу, етики побачать динаміку ціннісних орієнтирів частини чернігівської інтелігенції.

Дата подання: 4 листопада 2020 р.

Дата затвердження до друку: 16 листопада 2020 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Каранда М. Рецензія : Ну щоб, здавалося, слова... Збірка літературних творів викладачів і студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: SCRIPTORIUM, НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2018. 256 с. *Сіверянський літопис*. 2020. №5. С. 144–147. DOI: 10.5281/zenodo.4394453.

Цитування за стандартом APA

Karanda, M. (2020). Nu shchob, zdavalosia, slova... Zbirka literaturnykh tvoriv vykladachiv i studentiv Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Chernihiv: SCRIPTORIUM, NUChK imeni T. H. Shevchenka, 2018. 256 s. [Recension : Well, it seemed that these are only words... Collection of literary works of teachers and students of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium». Chernihiv, Ukraine : SCRIPTORIUM, NUChK, 2018]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 5, 144–147. DOI: 10.5281/zenodo.4394453.

